

ons „The Banner“
n.
wennen.
ven van zijn at

er tijdroovent.
naar een anden
niet euvel duiden
ms over, dat de
werkkracht word
er te laven, voor

italiteit behouden.

thans genomen

ijgt voor anderen
die andere arbeid
medewerking aan

dat zijn bijdrage

HEPP

m of beschermen?
sch Khl.”:

gemeen Weekblad
rdt op de tweede
en bisschop Gore
is sterk critisch
historisch.
ijke geboorte ver
een veel minder
r de Opstanding
meelo meeningon
iet Nieuwe Testa

k eindigt daarna
g:
land maar ook...
om de leden der
heel andere wijze
bel betreft. Onze
m moeten, want
len de religieuze

lijk leven in de
achtig leven met
bewering, dat de
ort van God is”.
ofs verschillende
van hun histo
heroof, en een
die dit streven
oten, verderlijkt

er!
de geredde Chris-

the verhaal van
Schriftgeveens
en, dan die van

gestorven.
ardand: „Ik wil

ige getuigen bij
uden van verre-

een lichamelijk
de en dan geest

igt zijn beschou

aam maar zeker

bij zulke lectuur
en. Maar ik heb

wordt, omdat
f in het geheel
aar twijfelachtig

Hegemann, die
precies neemt
en?

naken wat mag

neer Hegemann,
e doet als waat

heiligheid van
rheid van stem

er, ds Jaspers,

Den Haag”

are vergadering
t Dr N. D. v.
werp: De Hei

sch licht. Het
lag: 1 Februari

Oosterach boek
begrippen ver
rieke volken.

de Bijbelschrij
heidengoden in
lij is dat ook

hen Eloim ge
sch verschijsel

l berichten een

hoogen leeftijd. Interessant is de uitgave in Philadel-
phia van regeerlijsten van Babylonische koningen.
in spijkerschrift. Er zijn plm. 4000 lijsten. In Oxford
heeft men een paar teksten gevonden, die gecombi-
neerd met deze lijsten, een eigenaardig licht werpen
op de tijdsberekningen voor den zondvloed. Koning
Berosus regeerde 3 sars. 1 Sar = 3600 jaren.

De leeftijd der patriarchen varieert om de 900 jaren.
Dat getal moet niet letterlijk opgevat worden, volgens
spreker.

Volgens den Bijbel valt de zondvloed in 1655 na
de wereldschepping. Dat is een gemakkelijke methode.
Men rekent niet met de gegevens buiten den Bijbel,
volgens welke de zondvloed 2344 v. Christus moet
geweest zijn. Volgens Gen. 5 en Gen. 7-6 is 1656
jaars. Maar de niet-Bijbelsche gegevens zeggen, dat
plm. 2800 voor Christus reeds een hooge cultuur
in Ur werd gevonden. De zondvloed is dan reeds
lang achter den rug en moet dus minstens 3000 j.
voor Christus hebben plaats gehad.

Overeenstemming is niet te krijgen, maar wel blijkt
daaruit, dat de Bijbelgetallen geen adequate uit-
drukking zijn voor den gang der historie. De Bijbel
zelf wijst dat uit b.v. bij Mozes, 40 jaar in Egypte,
40 jaar in Midian en 40 jaar leider in de woestijn.
Zou Mozes dan 80 jaar zijn geweest, toen hij met
Zippora en twee jonge kinderen op een ezel naar
Egypte teruggaat? Neen, maar de Schrift doet aan
getallen symboliek.

Spr. toonde voorts aan, dat de val van Ninevé niet
in 605 voor Christus maar in Augustus van 612 is
gewees. Niet alleen Assyrië, maar ook Egypte trok
tegen Ninevé op. Daar spreekt 2 Kon. 33:24 van,
als Farao-Necho Josia zegt, dat hij naar zijn „kamp-
plaats“ trekt en niet komt om tegen maar met de
Assyriërs te strijden. Na Babels val bleef Haran de
Westelijke hoofdstad, waar Assurbaanid zich nog
eenige jaren weet te handhaven. Uit een document
in Louvre blijkt, dat de Meden en niet de Sakiëten
aan dien val meewerkten. Nebukadnezar schrijft dat
aan vrienden, en daaruit blijkt het.

Met opzet druk ik het gansche verslag af, maar
ik vestig bijzonder de aandacht op dezen zin: „In
den naam van Javeh drukken de Bijbelschrijvers uit,
dat de deugden van alle heidengoden in Israëls God
zijn vereenigd“. etc. En ik laat hier volgen een uit-
spraak van Prof. Aalders, wel in ander verband
gebruikt, maar hier juist van toepassing: „Het be-
heeft geen breed betoog dat deze opvatting op ernstige
wijze aan het openbaringskarakter der H. Schrift te
kort doet. Indien de gegevens, die zij ons biedt
principieel gelijkwaardig worden gerekend met de uit-
ingen van het godsdienstig leven der volken kan haar
Goddelijk gezag niet worden gehandhaafd. En prak-
tisch is er de Vergelijkende Godsdienstwetenschap dan
ook op uit geweest dat Goddelijk gezag der Schrift
hoe langer hoe meer te niet te doen door voor na-
 genoeg alles wat zij ons als Goddelijke inzettingen
en Goddelijke openbaringen doet kennen en eerbied-
gen gelijke en overeenkomstige verschijnselen uit het
leven der volken naar voren te brengen. De ver-
halen aangaande schepping, val en zondvloed; de
berichten omtrent aartsraders en richters; het op-
treden van Mozes als van God geïnspireerd wetgever
en de door hem aan Israël van Godwege gegeven
instellingen en wetten, zelfs de tien geboden zoogoed
als de eigen Verbondnaam waarmee God
zich aan Zijn volk heeft bekend gemaakt;
de profeten en de psalmen; ja de hoogste verbor-
genheden der Goddelijke openbaring, de prediking van
den eenigen waarachtigen God, en van Jezus Christus
dien Hij gezonden heeft, alsmede de heilsweg voor
zondaren; het is alles op gelijke of overeenkomstige
wijze in het religieuze leven der volken terug te
vinden. Hoe zou men dan nog langer van eene bi-
jondere openbaring in de Schrift kunnen spreken?
Heeft niet de Vergelijkende Godsdienstwetenschap met
overstelpend feitenmateriaal de onhoudbaarheid daar-
van aangeleerd?”

Aan dit woord van Prof. Aalders hebben we
niet veel toe te voegen.

Slechts dit eene.

Wanneer zal men in die kringen, waarin een man
als Dr van Leeuwen predikant is, eens ophou-
den zich gereformeerd te noemen.

Dr van Leeuwen is ook degene, die in na-
volging van Prof. Böhl het Manna-wonder ontken-
deeft.

En wanneer gaan de oogen van velen open, die
nu nog „tegen Assen“ mopperen?

Onze kerken zullen blijvend moeten waken tegen
alle vervalsing van ons Schriftgeloof.

Al kost het dan ook strijd en nog eens strijd.

In de heer v. K., over dezelfde lezing van dr v.
Leeuwen handelende, merkt op in „Geref. Kb. Am-
sterdam Zuid“:

Dr v. L. doet ook hier weer niet anders dan het
bijbelerisch standpunt innemen, en de voorstelling,
dat de geslachtslijst in Gen. 5, althans wat de leef-
tijden betreft, een volkomen gekunsteld karakter
draagt, is allerminst nieuw. Misschien heeft Dr v. L.
dat zelf ook wel gezegd en noemde hij de bronnen
waarin hij putte. De rede heeft altijd gezegd: 266
oud worden — dat kan niet geweest zijn. En gelijk
de rede te Assen vluchtte van de „letterlijkheid“ in
de richting der „hoogere werkelijkheid“, zoo vlucht
zij nu ook weer van de letterlijkheid naar de sym-
boliek, en dat thans niet eens meer met de formeele
reserve, dat toch misschien ook wel de letterlijke op-
vatting recht zou kunnen hebben. Dat is zeker ook
consequenter.

Misschien zullen onze deskundigen zich geroepen
achten het gevoelen van Dr v. L. nader te toetsen,
maar intusschen is het zeker niet ondienstig hier-
onder eens te laten volgen, hetgeen Dr Kuiper over
de kwestie schreef in de Gemeene Gratie, deel 1, bl.
111—113 — juist Dr Kuiper, die in deze dagen
door een emeritus predikant in onze kerken wegens
Schriftaanmerking gekozen is tot mikpunt van zijn
pijlen, terwijl deze beschermend gaat staan voor de
predikanten in H. V.

„Wij, ingezonken zondaren, kunnen Adam in zijn
oorspronkelijke gaafheid en volheid van kracht, een-
voudig niet met onszelf vergelijken. Wij dragen
het berisptgewaad der vaalheid en vervallenheid, ter-
wijl Adam bloeide in den lenteglanzen eener nog door
niets gedeerde kracht. Dit weten we uit wat ons om-
rent den leeftijd der oud-patriarchen wordt meege-
deeld. (Bericht) toch, dat de oudste patriarchen tot
bina duizend jaren oud werden, moet op geenerlei
wijze worden verzwakt. Over den omvang en den
duur van een jaar kan zeer zeker verschil van ziens-
wijze ontstaan, en dat zulk verschil langen tijd metter-
daad bestaan heeft, leert ons de historie. De wijze
van den tijd te berekenen kon zich eerst van liever-
lede tot die juistheid en nauwkeurigheid ontwikkelen,
waarmede dit thans geschiedt. Oudtijds moest men
zich voelzins met gebrekkige gegevens behelpen. Daar-
door ontstond dan zeker verschil tusschen de uit-
komsten van zijn tijdsrekening en de wisseling van
tijden in den loop der natuur. Die verschillen poogde
men toen te vereffenen. Dit deed het eene volk
grover, het andere, met meer tact. En hierdoor zijn
metredaad afwijkende tijdsrekeningen ontstaan, vooral
naar het onderscheid tusschen het dusgenoemde
Zonnejaar, dat naar den loop der zon genomen werd
en het Maandjaar, dat met twaalf maanden, elk van
vier weken rekende, en dus slechts 333 dagen had.
Is het ongerijmd om zich op dit verschil van tijdsre-
kening ter verklaring van den hoogen leeftijd der oud-
patriarchen te beroepen. Immers de natuur zelfe
duidt door het verloop der jaargetijden, zonder feil,
den omloop van een jaar aan. Het leven in de natuur,
op den akker en in den boomgaard kent een begin
van weeropleven, een voortgaan tot bloei en een
rijpen tot volten oogst, daarna een afnemen, en ein-
delijk een winterslaap, en eerst na dien winterslaap
ontwaakt het weder. Die omloop nu vormt het jaar,
en in het aflopen van het perk van dien omloop
heeft geen volk zich op eenigzins beduidende wijze
kunnen vergissen. Dat mag het ééne jaar eens een
weinig afwijken van het andere. Maar, hoe ver die
afwijking ook ga, er komt geen jaar tusschen in,
en er kan geen jaar misvallen. Zelfs in landen waar
twee oogsten geoogst worden, weet de landbouwer
zeker wel tusschen den naooogst van het vorige en
den voorooogst van het nieuwe jaar te onderscheiden.
Waar in de eerste hoofdstukken van Genesis van
jaren gesproken wordt, moet dus aan natuurlijke jaren
gedacht worden, waarin de natuur den omloop van
haar leven volbrengt, en wat men wel gezegd heeft,
dat die jaren als maanden konden genomen worden,
is ongerijmd. Mahalalel gewon Jered toen hij vijf en
zeestig jaren was. Neemt ge dit nu voor maanden,
dan zou hij dezen zoou gewoone hebben op vijf-
jarigen leeftijd. En bovendien, indien dit zoo ware,
zou de overgang van het gebruik van dit woord moe-
ten zijn aangegeven. Hiervan vinden we echter niets.
Geleidelijk daalt de levensduur en reeds bij Abrah-
ham vinden we een levensduur, die met den levens-
duur die nu nog in Rusland en andere landen heelt
wordt, tamelijk wel overeenkomt. Alle poging om
de oud-patriarchen in levensduur aan ons gelijk te
maken, moet deswege worden opgegeven. Ons wordt
bericht dat ze tienmaal zoou lang leefden als wij, en
dit bericht hebben we te aanvaarden. Tienmaal zoou-
lang als wij, is de duidelijke aanwijzing, die ons
in deze jaargetijden gegeven is. Adam 930, Seth 912,
Enos 905 enz. cijfers die door tien gedeeld den nog
altou zeer respectabelen leeftijd van 93, 91 en 90
jaar zouden geven. Lijdt het nu geen tegenspraak,
dat iemands levensduur met zijn levensduur, en om-
gekeerd, in verband staat, dan ligt voor ons in die
jaarcijfers de maatstaf aangegeven, dat de oud-pa-
triarchen ons in natuurlijke levensduur negenmaal
overtroffen. En dit geldt ook van de oud-patriarchen
na den val, toen hun kracht reeds ten deele gebroken
was, en alleen door genade opgehouden bleef. De
toen in hen levende kracht was dus reeds niet meer
wat de kracht onmiddellijk na de Schepping moet ge-
weest zijn. En al ontbreekt ons elke maatstaf, en elk
gegeven, om het verschil in lichaamskracht en levens-
duur onmiddellijk voor en na den val te berekenen,
toch ligt het in den aard der zaak, dat die levens-
kracht vóór den val nóg grooter moet geweest zijn”.

„Jezus, zooals de schrijvers hem zien”.

In „De Stroom“ (vrijzinnig), waaruit ik reeds eerder
citeerde, staat een samenvatting van een lezing van ds P.
Eldering over „het Jezusbeeld“. Een deel daarvan volgt
hier:

Het „liberate Jezusbeeld“ is niet het eenige, niet
het eerste, noch het laatste geweest. Reeds vóór
Renan zijn „Leven van Jezus“ uitgaaf, waren anderen
begonnen den „historischen Jezus“ in de Evangeli-
en op te sporen en ook n. Renan is dat geschied
en dat niet alleen door moderne theologen die cri-
tisch te werk gingen maar ook door anderen die
meer hun fantasie lieten arbeiden. Daarom vielen
deze Jezusbeelden niet alleen anders uit dan die
van de moderne theologen, maar ze waren ook onder-
ling zeer verschillend.

Daar is ten eerste het sociale Jezusbeeld. In
de „Levens van Jezus“ der moderne theologen is
Jezus het voorbeeld en de prediker van liefde tot
God, van naastenliefde, de waarde der menschelijke
persoonlijkheid, van hartelijkheid, vergevensgezind-
heid enz., maar over sociale vragen laat hij zich
niet uit, hoewel er toch in de Evangelia zeer tref-
fende uitspraken te vinden zijn over het jagen naar
geld en goed en over geldbezit.

Dit tekort in de liberale Jezusbeelden wordt nu
aangevuld o.a. door Richard Wagner, die in zijn
jonge jaren een dramatisch werk: „Jezus van Naza-
reth“ schreef, dat echter eerst in 1887 is uitgegeven.
Daarin laat hij b.v. Jezus zeggen: „Verzamel o geen
aardsche schatten, want als ge dit doet, dan ver-
zamel ge ook dieven. Mammon maakt de dieven,
de wet maakt dan de zondaren.“ Eigenlijk is Mam-
mon, is geldbezit zelf diefstal, „Hij die schatten ver-
zamelde, die de dieven konden zielen, die over-
trad zelf de wet, omdat hij aan zijn naaste ontroude,

wat die zelf noodig had. Wie is nu de dief, hij, die
den naaste ontrouwt, wat die noodig heeft, of hij,
die den rijke ontrouwt, wat die rijke niet noodig
heeft?”...

De Jezus van Wagner is zeer tegen de wetten.
Men zou hem een anarchist kunnen noemen.
Over 't huwelijk zegt hij: „Er is geboden: Gij zult
niet echthbraken! — maar ik zeg u: gij zult niet
huwen zonder liefde. Een huwelijk zonder liefde is
gebroken als het gesloten wordt“ enz. — gedachten,
die men later bij Nietzsche terugvindt.

Liefde, niet de wet, is 't groote beginsel. Als de
liefde er is, zal er ook geen ziekte meer zijn. „Wan-
neer men niet meer zegt: dit is van mij — maar:
'tis alles van ons — dan zal er geen gebrek meer
zijn en allen zullen gezond worden“.

Een ander, socialistisch-revolutionair Jezus-beeld is
dat van den kleermaker Wilhelm Weitling, die in zijn
„Evangelie van een armen zondaar“, het voorstelt,
dat Jezus bij de Essëers, een communistisch levende
Joodsche kloostergemeenschap, is opgevoed en dat
hij dan ook den communistischen hemel op aarde
predikt. Zijn prediking vindt bijval onder de Jood-
sche proletariërs, maar als dan de aristocraten en
kerkelijke leiders in Jeruzalem zich tegen die bewe-
ging keeren, dan predikt Jezus van zijn kant den ge-
weldadigen opstand en zegt: „Ik ben niet gekomen
om vrede te brengen, maar het zwaard“. Dan wikt
hij ook zijn leerlingen daartoe op: „Koopt u een
zwaard“.

Weitling voelt zelf wel, dat hij eenzijdig is, maar
meent het recht te hebben nu ook eens dezen kant
van het Evangelie eenzijdig sterk in 't licht te stel-
len, waar die door anderen, die ook eenzijdig waren,
vergeten of verdoezeld is. „Gij“ — zoo roept hij de
kerkelijke menschen toe — „zij hebt uit het Evan-
gelie een boodschap van dwingelandij gemaakt, ik
maak er de boodschap van vrijheid, gelijkheid en
broederschap van. En terwijl gij dat gedaan hebt
terwille van uw eigenbelang, doe ik het terwille
van de menschheid“.

Als derde voorbeeld kan worden genoemd: „Jezus
als Volksman“ door Friedrich Naumann in 1894
geschreven, waarin we o.a. deze passage vinden:
„Jezus Christus was en is de grootste volksman.
Laten anderen hem teekenen als den Zoon Gods,
als Wereldrechter, als het Lam, voor de zonde der
menschheid geslacht, mijn hart zegt: Dat is alles
waar — maar gij verzwijgt één ding, n.l. dat hij
de man is geweest, die onder het volk vóór het
volk gestreden heeft“.

Eindelijk moet nog Karl Kautzky genoemd worden,
die in zijn: „Oorsprong des Christendoms“ opmerkt,
dat als Jezus niets anders was geweest als een
vroom prediker of een van de vele Messiasen, die
er in die dagen opstonden, zijn naam na twee men-
schengeslachten reeds vergeten zou zijn. Maar hij
heeft een organisatie in 't leven geroepen van prole-
tariërs en omdat hij dus een sociale en geen nationale
Messias was, kon zijn organisatie ook buiten de
grenzen van 't Joodsche land uitgebreid worden.

Geen wonder, dat bij een enruide, onder Duitse
arbeiders gehouden om te hooren, hoe zij over Jezus
Christus dachten, veelvuldig antwoorden voorkwamen
als: „Hij was een edel mensch, die aan de zijde
der onderdrukten stond“. Of: „een ware arbeiders-
vriend, niet alleen met den mond, maar ook metter-
daad. Hij werd daarom gehaat en vervolgd, zooals
thans de sociaal-democraten en zou, als hij nu leefde,
tot de onzen behooren“. Of: „hij zou een goede
socialist, waarschijnlijk partijleider of socialistisch af-
gevaardigde in den Rijksdag zijn“.

Wij weten, hoe ook in Nederland een tijdlang het
woord: „Jezus de eerste socialist“ in arbeiderskin-
gen opgang maakte.

Een van de laatste producten in deze richting
is de: „Jésus“ van Henri Barbusse, die althans zoo
openhartig is om er dadelijk bij te zeggen: „Jezus,
zooals ik hem zie“. Dat is eigenlijk van al die
Jezusbeelden te zeggen, het is telkens de Jezus,
zooals de schrijvers hem zien. En het is niet te
verwonderen, dat er ook menschen waren, die hem
heel anders zagen, omdat zij zelf heel andere men-
schen waren.

De laatste volzinnen zijn vooral te onthouden.

BOEKBESPREKING.

„De Tempel des Geestes, welke is uw
lichaam“. Bijdrage tot de kennis van een
christelijke lichamelijke oefening, door Joh.
de Vries en C. A. de Bruijn.

Leiden — Dagbl. en Druckerij Nieuwe
Leidsche Ct.

Schrijvers van deze, 32 blz. tellende, goed uitge-
geven, brochure, zijn beiden leeraars M.O. lichame-
lijke oefening bij het chr. onderwijs. Menschen dua
van de praktijk. Het mooie van deze brochure is nu
dat zij de praktijk opbouwen uit eigen wel-overwogen
en hier nader ontschreven beginsel. Ik heb de hier
aangebrachte voordrachten met belangstelling en in-
stemming gelezen, en geloof met de auteurs, dat be-
handeling van het onderwerp onder ons niet over-
bodig is. Enerzijds, om sommigen te doordringen van
het nut, den plicht, der lichamelijke oefening, ander-
zijds om wie daarvan reeds alles meenen te weten,
ook hier te wijzen op den eensch hunner christelijke
overtuiging, die nergens buiten staat. Het geschrift is
niet in het gevaar van overlijving gevallen, laat zich
prettig lezen, neemt ook van wat van de overzijde
gezegd wordt, behoorlijk kennis en bekoort door zijn
zuivere problemstelling, waarbij ook de bijbel niet
„aangehaald“ wordt in een losse, en dan nog mis-
duide uitspraak, maar — zooals het behoort — door
tot zijn diepere beginselen en groote ljoen af te dalen,
en eerst daarna in het licht daarvan een enkele uit-
spraak te noemen. Hartelijk aanbevelen. Dergelijke po-
gingen tot zelfbepaling van ons christendom moeten
gewaardeerd worden. En op dit terrein is eenige zelf-
keur werkelijk niet overbodig.

K. S.